

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ
ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ПЕТРА КОНАШЕВИЧА-САГАЙДАЧНОГО

ФАКУЛЬТЕТ СУДНОВОДІННЯ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

в.о. завідувача кафедри

к.психол.н., доцент

«29» серпня 2023 р.

Олена ТИРОН

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХОЛОГІЯ ЛІДЕРСТВА»

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладачка	Каряка Інна Вікторівна Доцент кафедри психології та соціально-гуманітарних дисциплін, кандидат психологічних наук, доцент.
Контактний телефон	+38(067)743-57-18
E-mail	in_@ukr.net
Офіційна назва освітньої програми	Психологія бізнесу
Рівень вищої освіти	бакалаврський (перший)
Ступінь вищої освіти	бакалавр
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність	053 «Психологія»
Спеціалізація	-
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	4
Статус дисципліни	Вибіркова
Мета вивчення дисципліни	Основною метою курсу є розвиток психологічної культури майбутнього керівника та реалізація інтегративних інтелектуальних умінь і практичних навичок позитивного досвіду лідерської поведінки та взаємодії у майбутній професійній діяльності
Інтегральна компетентність, загальні компетентності, спеціальні (фахові) компетентності	ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії. ЗК9. Здатність працювати в команді.

	<p>СК6. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження.</p> <p>СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.</p> <p>СК8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).</p> <p>СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.</p> <p>СК12. Здатність визначати й пояснювати норму та патологію психічного розвитку індивіда та застосувати теоретичні знання й методологічні підходи до аналізу психологічних особливостей осіб із соматичною та психічною патологією.</p> <p>СК13. Здатність до проведення роботи з кадровим складом організацій різного типу з метою відбору кадрів, мотивації діяльності та створення соціально-психологічного мотивації діяльності та створення соціально-психологічного клімату, що сприяє оптимізації процесу досягнення цілей організації, пошуку інноваційних технологій управління персоналом та психологічного контролінгу.</p> <p>ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.</p> <p>ПРН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.</p> <p>ПРН14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.</p> <p>ПРН15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p>
--	---

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Змістовий модуль 1 — Психологія лідерства

Тема 1. Предмет, завдання та методи дослідження психології лідерства.

Предмет та завдання навчальної дисципліни “Психологія лідерства”.

Основні підходи до визначення понять «лідер» та «керівник», їх характеристика.

Феномен лідерства у міждисциплінарному контексті, його прояви у різних сферах життєдіяльності людини.

Тема 2. Історія вивчення лідерства у світовій психологічній науці

Історична періодизація дослідження проблем лідерства.

Взаємини вождя і маси в теорії З.Фрейда.

Теорія харизматичного лідера М. Вебера.

Дослідження проблеми лідерства у роботах А. Ф. Лазурського і В. М. Бехтерева. Макіавеллізм та лідерство.

Тема 3. Основні теорії лідерства

Особистісні теорії лідерства.

Проблема дослідження особистісних характеристик лідера (Дж. Бернард, О. Келдвелл, Е. Флемінг, Ш. Лехман).

Індивідні якості лідера.

Інтелектуальні властивості лідера. Комунікативні характеристики лідера. Енергетичний потенціал лідера.

Типологічні паттерни особистості лідера.

Тема 4. Сучасні теорії лідерства. Лідерський потенціал особистості

Теорія харизматичного лідерства (Р. Хаус).

Трансформаційне лідерство: відмінності трансформаційного і транзакційного лідерства. Вимірювання лідерства в концепції Б. Баса.

Процес трансформаційного лідерства в дослідженнях Н. Тічі і М. Деванна.

Основні стратегії ефективних лідерів (В. Бенніс, Б. Нанус).

Тема 5. Психологічні особливості спілкування лідера

Сутність поняття «спілкування». Структура комунікативного акту.

Функції комунікації в організації (інформативна, мотиваційна, контрольна, експресивна).

Елементи комунікативного процесу.

Характеристика зворотного зв'язку.

Визначення ступеня участі керівника і персоналу в комунікативному процесі організації.

Тема 6. Загальна характеристика професійної кар'єри

Психологія професійної діяльності. Психологія суб'єкта діяльності.

Поняття про професійну кар'єру.

Стан вивчення проблеми професійної кар'єри у сучасній науково-психологічній літературі.

Основні підходи до аналізу змісту професійної кар'єри.

Професійна кар'єра як чинник, що впливає на діяльність особистості.

Тема 7. Професійне самовизначення особистості в галузі інфраструктури і технологій

Професійне становлення особистості.

Основні етапи здійснення професійної кар'єри.

Аналіз підходів зарубіжних та вітчизняних авторів стосовно етапів кар'єрного росту.

Етапи здійснення професійної кар'єри та життєвий шлях особистості.

Поняття про кар'єрні орієнтації.

Тема 8. Професійне становлення особистості лідера.

Поняття професійного розвитку особистості: процес та результат.

Стимули, мотиви та бар'єри професійного розвитку особистості.

Акмеологічні та анрагогічні засади саморозвитку.

Психограма, акмеограма, професіограма для особистісно-професійного розвитку.

Поняття та складові професійної компетентності. Розвиток професійної компетентності особистості.

Тематика практичних занять:

Практична робота №1. Предмет, завдання та методи дослідження психології лідерства.

Практична робота №2. Історія вивчення лідерства у світовій психологічній науці.

Практична робота №3. Основні теорії лідерства

Практична робота №4. Сучасні теорії лідерства. Лідерський потенціал особистості

Практична робота №5. Психологічні особливості спілкування лідера.

Практична робота №6. Загальна характеристика професійної кар'єри.

Практична робота №7. Професійне самовизначення особистості в галузі інфраструктури і технологій..

Практична робота №8. Психологічний супровід професійного становлення особистості лідера.

Приклад тестового завдання:

основні ідеї, прийняті більшістю співробітників організації, що направляють їх діяльність і забезпечують успіх:

- а) місія,
- б) цінності,
- в) філософія.

Для стимулювання науково-дослідницького й творчого інтересу здобувачів вищої освіти і здобуття ними навичок наукової діяльності вони залучаються до виконання додаткових видів робіт в певних проектах, ця діяльність враховується при підведенні підсумків роботи здобувачів вищої освіти у семестрі. Так, наприклад, здобувачам вищої освіти може бути запропоновано виконання рефератів за темами дисципліни «Психологія лідерства» у вигляді презентацій та захистити її на практичному занятті. Найкращі рекомендуються до виступу на науково-практичній конференції.

Орієнтовна тематика:

1. Дайте визначення внутрішньоособистісному конфлікту та вкажіть його відмінності від інших видів конфлікту.
2. Визначте зміст переживання як основи внутрішньоособистісних конфліктів.
3. Охарактеризуйте погляд К.Хорні на внутрішньоособистісний конфлікт.
4. Проаналізуйте погляди З.Фрейда на внутрішньоособистісний конфлікт.
5. Поясніть, як впливає мотивація на досягнення успіху у професійній діяльності.
6. Охарактеризуйте процес вибору за умов невизначеності.
7. Охарактеризуйте процес прийняття рішення.
8. Розкрийте поняття «стрес». Охарактеризуйте етапи виходу із стресу.
9. Розкрийте основні обмеження і переваги підходів до вивчення лідерства в менеджменті та психології.
10. Охарактеризуйте підходи до лідерства в менеджменті.
11. Поясніть, у чому полягає відмінність між менеджментом і лідерством.
12. Охарактеризуйте етапи дослідження лідерства.
13. Охарактеризуйте основні типи прийняття рішення в моделі континууму Р.Танненбаума і В.Шмідта.
14. Поясніть, які незалежні вимірювання виділяють в управлінській решітці Р.Блейка і Дж. Моутона.
15. Назвіть основні поведінкові підходи до лідерства.
16. Проаналізуйте що об'єднує поведінкові підходи до лідерства.
17. Поясніть, від чого залежить успішність лідера в теорії П.Херсі і П.Бланшара.
18. Дайте характеристику ситуативним факторам в ситуаційній моделі В.Врума, Ф.Йеттона і А.Яго.
19. Охарактеризуйте особливості теорії Ф. Фідлера.
20. Проаналізуйте основні положення теорії Т.Мітчела та Р. Хауса.
21. Поясніть, що є моральними обов'язками керівника.
22. Розкрийте фундаментальні принципи етики лідера.
23. Назвіть та охарактеризуйте етичні моделі лідерства.
24. Охарактеризуйте особливості прийняття морального рішення в ситуаціях, сумнівних з етичної точки зору.

- 25.Визначте фактори, якими обумовлено пояснення причин поганої роботи підлеглих у дослідженні Т.Мітчела.
- 26.Охарактеризуйте теорію казуальної атрибуції (Г. Келлі).
- 27.Розкрийте зміст теорії атрибуцій Ф. Хайдера.
- 28.Охарактеризуйте особливості теорії харизматичного лідерства Р. Хаус.
- 29.Розкрийте зміст теорії Я-концепції Шаміра.
- 30.Охарактеризуйте особливості теорії атрибуції (Конгер і Канунгу).
- 31.У чому полягають відмінності між трансформаційним і транзакційним лідерством?
- 32.Розкрийте особливості процесу трансформаційного лідерства в дослідженнях Тічі і Деванна.
- 33.Охарактеризуйте основні положення щодо лідерства в концепції Б. Баса.
- 34.Назвіть та охарактеризуйте основні стратегії ефективних лідерів.
- 35.Охарактеризуйте особливості інноваційного лідерства.
- 36.У чому полягають особливості відповідального лідерства?

Програмні результати навчання	ПРН4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій. ПРН9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності. ПРН14. Створювати концепцію досягнення успіху у власній професійній кар'єрі. ПРН15. Розуміти природу поведінки лідерів, особливості їх діяльності та вчинків.
Форми поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль: практичні роботи , модульні контрольні роботи Підсумковий контроль: залік

ОЦІНЮВАННЯ	
Форми поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль – 100 балів
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	
Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру.	

Залік				
Питання 1	Питання 2	Питання 3	Питання 4	СУМА
10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	40 балів

Практичні заняття								
п/р 1	п/р 1	п/р 1	п/р 1	п/р 1	п/р 1	п/р 1	п/р 1	СУМА
5 балів	5 балів	5 балів	5 бали	5 балів	5 бали	5 бали	5 бали	40 балів

Контрольна робота (МКР)	
МКР 1	СУМА
	20 балів

**Підсумкова оцінка виставляється з урахуванням суми всіх балів.
Відповідність підсумкової семестрової рейтингової оцінки в балах оцінці
за національною шкалою та шкалою ECTS**

Оцінка за 100-бальною шкалою університету / Grade according to 100-points scale of university	Оцінка за національною шкалою / Grade according to the national score		Оцінка за шкалою ЄКТС / Grade according to ECTS scale
	Диференційована оцінка / Differentiated grade	Недиференційована оцінка / Undifferentiated grade	
90-100 (творчий рівень)/(creative level)	5 (відмінно) / (excellent)	Зараховано / Passed	A
82-89 (високий рівень)/(high level)	4 (добре) / (good)		B
75-81 (достатній рівень)/(sufficient level)			C
64-74 (задовільний рівень)/(satisfactory level)			D
60-63 (задовільний рівень)/(satisfactory level)	3 (задовільно) / (satisfactory)		E
35-59 (низький рівень)/(low level)	2 (незадовільно з можливістю повторного складання) / (unsatisfactory with the possibility to repass the exam)	Не зараховано з можливістю повторного складання / Failed with the possibility to repass the credit	FX
0-34 (незадовільний рівень)/(unsatisfactory level)	2 (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни) / (unsatisfactory with the compulsory repeating of the course)	Не зараховано - з обов'язковим повторним вивченням дисципліни / Failed with the compulsory repeating of the course	F

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основні

1. Комарова К.В., Коляда С.П. Лідерство: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2017. 430 с.
2. Кононець М.О. Психологія лідерства: навч. посіб. / Марія Кононець ; за заг. ред. канд. психол. наук, проф. О. В. Винославської. - Київ : КВІЦ, 2020. 251 с.
3. Лекції з вибіркової навчальної дисципліни «Лідерство» підготовки фахівців ступеня вищої освіти «Магістр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент» / укл. С.П. Коляда. –Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2018. 95 с.
4. Нестуля О.О. Основи лідерства. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера: навч. посіб. / О.О.Нестуля, В.В.Карманенко. – К.: Знання, 2013. 287 с.
5. Прийняття управлінських рішень: навчальний посібник/ [Ю.Є. Петруня, Б.В. Літовченко, С.П. Коляда та ін.]; за ред. Ю.Є Петруні. – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2020. 276 с.
6. Петруня Ю.Є., Коляда С.П., Ковтун Н. С. Управління персоналом. Практикум: навч.посіб. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Дніпропетровськ, Університет митної справи та фінансів, 2016. – 211с.
7. Побудова кар'єри: навч.-метод. посібник / О. В. Мельник, О. Л. Морін, Л. А. Гуцан, І. І. Ткачук, О. М. Пархоменко, З. В. Охріменко, Т. С. Попова, М. В. Лузан / за ред. О. В. Мельника. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 172с.
8. Прищак М.Д., Лесько О.Й. Психологія управління в організації. Вінниця: Вінницький національний технічний університет, 2016. 150 с.
9. Сергеева Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навч. посібн. /за наук. ред. Л. М. Сергеевої. – Івано-Франківськ. «Лілея- НВ». 2015. 296 с.
10. Чуйко О., Куравська Н. Гендер і кар'єра: навчальний посібник / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ. Видавець Супрун В.П., 2019. 364с.
11. Отич О.М. Системний підхід до розвитку лідерського потенціалу педагогічних працівників закладів дошкільної освіти України. *Вісник науки та освіти*: [Ел. журнал]. Серія «Педагогіка». 2022. №6(6). С. 173-184. (категорія Б; *Index Copernicus, Google Scholar, Research Bible*) URL : <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/issue/view/108>
12. Отич О.М. Система розвитку лідерського потенціалу педагогічних працівників закладів дошкільної освіти України. *Інноваційні практики наукової освіти*: матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 15–19 грудня 2022 року). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2022. 1154 с. С. 719-730. URL : https://iod.gov.ua/content/events/38/ii-vseukrayinska-naukovo-praktichna-konferenciya-innovaciyini-praktiki-naukovoyi-osviti_publications.pdf?1674749922.0956 ;
13. Отич, О.М. Вплив ринку праці на розвиток комунікативного лідерства педагогічних працівників дошкільця в університетах України. *Актуальні питання у сучасній науці*: [Ел. журнал]. Серія «Педагогіка». 2023. №1(7). С. 426-437. (категорія Б; *Index Copernicus, Google Scholar, Research Bible*) URL : <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/issue/view/111>

Допоміжні

- 1) Брич В.Я. Психологія управління: Навчальний посібник / В.Я. Брич, М.М. Корман. – К.: Кондор-Видавництво, 2013. 384с.
- 2) Капіца В.Ф. Творча самореалізація та успіх у професійній діяльності. Книга 3. – Кривий Ріг: Видав. центр ДВНЗ «КНУ», 2015. 745 с.
- 3) Кононець М.О. Психологія професійної моральності підприємця : теорія та сучасна практика : монографія. – К. : ДІА, 2013. – 165 с.
- 4) Лозовецька В. Т. Професійна кар'єра особистості в сучасних умовах : монографія. Київ, 2015. 279 с.
- 5) Психологія лідерства та професійної успішності: Комплекс навчально-методичного забезпечення підготовки бакалаврів всіх спеціальностей. Укл.: Кононець М.О. – К. : НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2017. 60 с.

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів ДУІТ:

Кодекс академічної доброчесності Державного університету інфраструктури та технологій <https://duit.edu.ua/public-information/legal-framework/>

Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у Державному університеті та технологій Положення про Комісію з академічної доброчесності у ДУІТ та Комісію з етики та управління конфліктами у сфері академічної доброчесності у ДУІТ <https://duit.edu.ua/public-information/legal-framework/>

Порушення [Кодексу академічної доброчесності ДУІТ](#) є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним.

Списування під час контрольних заходів заборонені.

Усі письмові роботи, виконані в електронному вигляді (реферати), перевіряються на наявність плагіату згідно з [Положенням про порядок перевірки навчальних, кваліфікаційних, науково-методичних наукових та інших робіт на наявність ознак академічного плагіату у ДУІТ](#). У випадках виявлення порушення – реагування відповідно до [Кодексу академічної доброчесності ДУІТ](#).

Щодо відвідування

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, індивідуальний графік тощо) навчання може відбутися в онлайн (або змішаній) формі за погодженням із деканом факультету.

Неформальна освіта

Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здобувачами вищої освіти ДУІТ».

<https://duit.edu.ua/public-information/legal-framework/>